नृपात्मजौ चिक्लिशतुः ससीतौ ममार राजा विधवा भवत्यः। शोच्या वयं भूरनृपा लघुत्वं केकय्युपज्ञं वत वह्वनर्थं ॥३१॥

ल०म० नृप। नृपात्मजौ रामलक्ष्मणौ ससीतौ सीतया सह चिक्लिशतुः क्लिष्टौ ममार मृतो राजा म्रियतेर्लुङ्लिङोश्चेति नियमात्तङो भावः विधवाः धवो भर्त्ता तेन विना भवत्यो जाताः शोच्याः शोचनीया वयम् अयशोभाजनत्वात् ऋहलोर्ण्यत् शङ्क्या इति पाठान्तरम् शङ्कनीया वयम् एतत्कृतोऽयम्प्रयोग इति भूश्चानृपा न विद्यते नृपोयस्यामिति नञोऽस्त्यर्थानामिति बहुव्रीहिः लघुत्वं राज्यप्रार्थनालक्षणङ्केकय्युपज्ञम् केकय्याः प्रथमतो ज्ञातम् नान्यस्य कस्यचित्पूर्व्वं ज्ञातम् उपज्ञायत इत्युपज्ञम् आतश्चोपसर्ग इति स्त्रियामङ् कृल्लक्षणा षष्ठी केकय्या उपज्ञेति समासः। उपज्ञोपक्रममिति नपुंसकता वत कष्टम्बह्वनर्थम्बहुदोषं क्लेशमरणाद्यनिष्टानां सम्भवात् भरतकृत एवायम्प्रयोग इत्येतत्परिहरन्नाह ॥ ३१ ॥

भ० नृपात्मजावित्यादि। सीतासहितौ नृपात्मजौ रामलक्ष्मणौ चिक्लिशतुः दुःखितौ क्लिश्युङ्उपतापे राजा ममार मृङष्टीढ्ये इति नियमात् पं धवो भर्त्ता तेन विहीना भवत्यो जाताः मातृगणं सम्बोध्योक्तं केकय्युपालम्भोऽयं वयं शोच्याः अयशोभाजनत्वात् शोकार्हाः तेल्याःशक्यार्ह इति अर्ह्यार्थे घ्यण् इमन्तत्वात् चजोः कगाविति सेम्क्तवर्ज्जनात् न कत्वं किम्वा आवश्यकत्वविवक्षया नावश्यके इति निषेधः शङ्क्या इति पाठे एतत्कृतोऽयं प्रमाद इति लोकैः